

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding	7
1.1 Technische en biotechnische ontwikkelingen bij MS, modernisering van de medische opleiding	8
1.2 Patiëntenperspectief versus patiëntenparticipatie	9
1.3 Menslievende zorg, humanisering van de zorg	10
2. Zorgethiek	12
2.1 Zorgethische aspecten: aansluiten, luisteren en evalueren van betekenis	12
3. MS en het patiëntenperspectief	15
3.1 Allereerst de diagnose	15
3.1.1 <i>Ruimte en tijd bij de diagnose</i>	16
3.1.2 <i>Patient-arts interactie: verbale en non-verbale communicatie, luisteren, informatieverstrekking</i>	16
3.1.3 <i>Wie is die persoon die de diagnose MS krijgt?</i>	19
3.2 Behandelfase	20
3.3 Impact van symptomen en progressie	26
3.4 Bevorderen zelfredzaamheid	30
4. Ziekte MS in breder perspectief	31
4.1 Partner, familie en vrienden	31
4.2 Hobby's	33
4.3 MS en participant in de maatschappij	34
4.3.1 <i>Arbeidsparticipatie</i>	34
5. Betekenis van MS in existentiële zin	36
6. Helikopterview ten aanzien van zorg bij MS	38

Dankwoord	40
Literatuur	43
Over de auteur	47